

1. SPREMEMBE USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE (SEDANJE IN PRIHODNJE)

Nova ustava je bila sprejeta 23. 12. 1991 in je prinesla pomembne spremembe v sam sistem. Prej smo imeli skupščinski sistem in skupščino, sedaj imamo parlamentarni sistem in parlament. Odpravljen je zbor združenega dela občin in družbenopolitični zbor. V sedanji ureditvi imamo državni zbor in državni svet. Ni več kolektivnega predsedstva države, ampak imamo predsednika republike, predsednika vlade, predsednika državnega zbora in ministre. Pristojnosti predsednikov so drugačne, kot jih je imelo kolektivno predsedstvo. Slovenija je postala demokratična, socialna in pravna država. Glavne ustavne novosti so opustitev krajevnih skupnosti in občin ter ponovna uvedba lokalne samouprave, ponovno se uvede klasična pravica do zasebne lastnine in dedovanja, človekova celovita osebnost je po novi ustavi neprekršljiva, ljudje se lahko svobodno združujejo v stranke, volilna pravica je opredeljena kot klasična volilna pravica, državljan Slovenije ni dovoljeno izročiti tuji državi, pravica volivcev, da predlagajo zakone, pravica do obtožbe predsednika vlade in ministrov pred ustavnim sodiščem, funkcija sodnikov je trajna, pravica do peticije, pravica do ugovora vesti, varstvo romske skupnosti. Zagotovljena je tudi pravica do nedotakljivosti stanovanja, svoboda zbiranja, pravica o tajnosti pisem, pravica staršev pri verski in moralni vzgoji otrok. Ustava je tudi priznala pravico do pribežališča tujim državljanom in osebam brez državljanstva. Novost ustave je tudi poglavje o javnih financah in računskem sodišču. Nova ustava poudarja pravico do zbiranja in združevanja. Slovenska ustava je bila spremenjena dvakrat. Julija 1997 je bil spremenjen 68. člen ustave, ki se nanaša na lastninsko pravico tujcev. Julija 2000 pa je bil 80. členu ustave, dodan nov 5. odstavek. Ta sprememba je določila volilni sistem. V prihodnje bo potrebno zopet spremeniti 68. člen ustave, ki bo odpravil vzajemnost za člane evropske unije pri pravicah do nakupa slovenskih nepremičnin. Spremeniti bo potrebno tudi 90. člen, ki se nanaša na zakonodajni referendum, saj nima nobenih omejitev glede uporabe le-tega. V praksi povzroča veliko težav 82. člen ustave po katerem imajo poslanci svobodni mandat. Potrebno bi bilo uvesti tudi kvorum na volilno udeležbo. Po sedanji ustavi je za pozitivnost referenduma dovolj že večina glasov udeležencev referenduma.

2. POJEM USTAVNEGA PRAVA

Ustavno pravo je večpomenski pojem. V teoriji je ustavno pravo temeljna pravna panoga, družboslovna znanost in predmet na pravnih fakultetah in na družboslovnih visokih šolah. Nosilec oblasti je ljudstvo. Ljudstvo je skupnost državljanov in državljanek določene države. Je temeljna pravna panoga do drugih pravnih panog. Poznamo še kazensko, civilno, delovno in upravno pravo. Pomembno je tudi razmerje med ustavnim in mednarodnim pravom. V ustavno pravo uvrščamo temeljne pravne norme o državni in družbeni ureditvi. V praksi je ustavno pravo pravo, ki preučuje ustavo. Ustava je najvišji temeljni ter najsplošnejši pravni akt. Ustava je tudi politični akt in odprt akt. Ustavo lahko spremenimo, dopolnimo ali ukinemo. Ustava Republike Slovenije je sestavljena iz preambule (uvodni del), normativnega dela (osrednji del) in iz dodatkov (aneksi). Ustavni amandma, je sprememba, popravek. Je predpis, ki ga sprejme tisti, ki je ustavo sprejel po ustavodajnem ali ustavnorevizijskem postopku. Ustavni zakon, ponekod ustavo spreminjajo z ustavnimi zakoni. Je predpis s katerim se določi prehod iz stare v novo ureditev. Z ustavnim zakonom na primer določimo zakonodajo in kateri organi bodo opravljali funkcijo novih organov do njihove izvolitve. Za spremembo ustave uporabljamo ponekod samo amandmaje, ponekod pa samo zakone.

3. USTAVA KOT VEČPOMENSKI AKT

Ustava je večpomenski in politični akt. Po vsebini, obliki in pravni moči je v razmerju do drugih zakonov in splošnih pravnih aktov najsplošnejši, najvišji in temeljni pravni akt. Najsplošnejši po številu fizičnih in pravnih oseb, najvišji po svoji pravni moči, učinku in veljavi, ki jo ima v sistemu pravnih aktov, temeljni po svoji vsebini. Ustava ureja področje temeljnih pravic in svoboščin. Ustava je državna ureditev. Ustava kot politični akt, ustava je politični akt po volji ustavodajalca, ki sprejme in opredeli njena izhodišča in cilje. Cilje in izhodišča ustava razglasa preambuli, kot svojem uvodnem delu. Načela ustave so pisana v obliki pravnih norm in imajo pravno obliko. Ustava kot pravni akt se deli na materialni in formalni pomen. V materialnem pomenu presega vsebino ustave v formalnem pomenu. Zajema tudi druge temeljne pravne norme. Sem sodijo samo posamezne pravne norme v splošnih pravnih aktih. Prve pisane ustave v formalnem pomenu so se pojavile ob koncu 18. stoletja. Po vsebini zajema temeljna pravila o državni in družbeni ureditvi. Po obliki in pravni moči se razlikuje od drugih zakonov in pravnih aktov. Sem sodijo tudi ustavni amandmaji in ustavni zakoni. Ustava je najsplošnejši pravni akt po subjektih in po družbenih razmerjih. Ustava kot najvišji pravni akt je po svoji pravni moči v razmerju do drugih zakonov in splošnih aktov. Kaže se z odločbo po pravni ureditvi najvišjih državnih organov. Je tudi izhodiščni pravni akt, vsebino ureja in določa ustavodajalec. Ustave se delijo po različnih kriterijih. Velika Britanija ima nepisano ustavo, medtem ko imajo druge države pisano ustavo. Razen običajev imajo vsa pravna pravila, ki spadajo med vire ustavnega prave pisano obliko. Ustave, ki so sestavljene in enega samega pisanega akta so kodificirane. Nekodificirane imajo več pisnih aktov. Toge ustave imajo poseben postopek za sprejem in spreminjanje, ki je zahtevnejši od zakonodajnega postopka. Gibke ustave pa se sprejemajo in spreminjajo po enakem postopku kot navadni zakoni. Nimajo višje pravne moči kot navadni zakoni. Ustavo praviloma sprejme ustavodajna skupščina, ki jo izvolijo državljani za sprejem ustave. Spreminjanje novih ustav lahko izhaja iz nasilnega preloma ali spoznanja po presežnosti stare ustave. Ustave se dopolnjujejo z ustavnimi amandmaji (značilno za ZDA), ne gre za poseg v staro ustavo, ampak samo za dopolnitev stare ustave. Z ustavnim zakonom je ustavo tudi mogoče spreminjati in razveljaviti, ne samo dopolnjevati. Praviloma je za vse ustavne spremembe ali za sprejem ustave potrebna 2/3 večina vseh članov ustavodajnega telesa.

4. OSAMOSVAJANJE SLOVENIJE IN SPREJEM USTAVE

Prvi koraki za osamosvojitve so bili storjeni v času zvezne ustavne ureditve. Prvi spori so nastali med socialistično Slovenijo in Zvezno državo zaradi sprememb zvezne ustave v letih 1987 in 1988. Spor se je zaostрил, ker so se v Sloveniji pojavili težnje po demokratizaciji političnega življenja. Leta 1989 so bili sprejeti amandmaji k republiški ustavi. Določali so, da se je republiška skupščina dolžna zavarovati položaju republike. Te določbe niso bile v skladu z zvezno ustavno ureditvijo, zato se začne oblikovati konfederalno razmerje. V amandmajih leta 1990 je bila črtana beseda socialistična iz imena federalne enote. Na oblast so prišle politične sile, ki so se zavemale za popolno spremembo politične ureditve. V Republiki Sloveniji se ne uporabljajo določbe SFRJ, ki niso v skladu z ustavo RS. Veljajo samo zakoni, ki ji da soglasje republiška skupščina. Plebiscit je bil izveden 23. 12. 1990. Določeno je bilo, da RS postane samostojna in neodvisna država. Leta 1991 je bil sprejet amandma, s katerim so bile pretrgane vse vezi z jugoslovansko federacijo, vse oblastne funkcije so pripadle republiki. Temeljna ustavna listina je bila sprejeta 25. 06. 1991. Je poseben akt ustavne narave, s katerim je Slovenija ustanovila samostojno in neodvisno državo ter se odcepila od federacije. Ta akt se je imenoval Temeljna ustavna listina o samostojnosti in neodvisnosti. Od takrat ima Slovenija status samostojne države na ustavni ravni. Nova ustava je bila spremenjena dvakrat. Prva sprememba je bila julija 1997, ko je bil spremenjen 68. člen ustave, ki se nanaša na lastninsko pravico tujcev. Sprememba je bila sprejeta v obliki ustavnega zakona. S tem je bila uvedena nova ustavnorevidijska tehnika, saj se je prejšnja ustava spreminjala z amandmaji. Druga sprememba julija 2000 je 80. členu dodala nov 5. odstavek. Ta sprememba je določila volilni sistem in sicer proporcionalni.

5. TEMELJNE ZNAČILNOSTI IN SPLOŠNE DOLOČBE USTAVE RS

Ustava je temeljni in najvišji splošni pravni akt. Ureja najpomembnejša razmerja o državni in družbeni ureditvi. Slovensko ustavo sestavlja preambula, ki je uvod v ustavo in se nahaja na njenem začetku. Preambula je splošna in načelna, sporoča razloge, ki so narekovali sprejem ustave. Opira se na temeljno ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti. Med temeljna izhodišča uvrščamo temeljne človekove pravice in svoboščine, pravico slovenskega naroda do samoodločbe. Navaja organ, ki je sprejel ustavo. V osrednjem delu ustave, ki je normativni del so ustavne določbe oblikovane kot členi, obsega 174 členov, ki so oblikovani v poglavja. V prvem poglavju so splošne določbe. V drugem poglavju so urejene človekove pravice in temeljne svoboščine, v četrtem pa državna ureditev, skupaj tvorita standardno ali klasično tvarino ustave. V tretjem so gospodarsko socialna razmerja, peto poglavje je namenjeno samoupravi, potem pa si sledijo še poglavja o javnih financah, ustavnosti in zakonitosti, ustavnem sodišču, postopkih za spremembo ustave ter prehodne in končne določbe. Tu so tu še dodatki ali aneksi, ki dopolnjujejo in razčlenjujejo nekatere ustavne določbe. Dodatek z ustavno določbo tvori celoto, samo en del brez drugega, ne more delovati. V slovenski ustavi se je 68. člen in 80. člen spremenil z ustavnim zakonom. Ta tehnika o spremembi neposredno posega v prvotno besedilo ustave. Razveljavi določbo, ki jo nadomesti z novo ali pa jo dopolni. Splošne določbe opredeljujejo naravo in obliko slovenske države. Prvi in drugi člen opredeljujeta Slovenijo kot demokratično, pravno in socialno državo. Z ustavo je opredeljena oblika političnega sistema in oblika vladavine. Ključna sestavina demokracije je varovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter njihovo varstvo. Načelo socialne države naj bi posamezniku in družinam zagotavljalo določeno stopnjo materialne in socialne varnosti. V tretjem členu ustava določa, da ima v Sloveniji oblast ljudstvo, ki jo lahko izvršuje posredno ali neposredno, oblast pa se deli na zakonodajno, izvršilno in sodno. V nadaljevanju so opredeljeni državni simboli, enakopravnost verskih skupnosti, ustavnost in zakonitost in veljavnost z načeli mednarodnega prava, opredeljuje glavno mesto in uradni jezik. Slovenija je enotna in nedeljiva država z zagotovljeno lokalno samoupravo.

6. PREAMBULA SLOVENSKE USTAVE

Preambula je uvod v ustavo. Nahaja se na začetku ustave in pred normativnim delom. Besedilo preambule ni urejeno v obliki členov in ne v obliki pravnih norm. Slog je slovesen. Vsebina preambule je splošna in navaja razloge po katerih je bila ustava sprejeta. Uvodoma se upira na ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti. Temeljno izhodišča ustave je Temeljna ustavna listino o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije. Listino je sprejela republiška skupščina 25. 06. 1991 na podlagi plebiscita. Listina je ustavnopravni akt. Z njo je bila RS konstituirana kot samostojna in neodvisna država. Temeljno izhodišče ustave so človekove pravice in svoboščine. Izhodišče človekovih pravic in svoboščin je novoveško pojmovanje človeka, kot nosilca odločanja o javnih zadevah. Določene so v posebnem poglavju. Nekatero pravice pa so urejene s posebnimi določbami v drugih poglavjih. Država jim je dolžna zagotoviti pravno varstvo pravic in svoboščin. Temeljno izhodišče ustave je temeljna in trajna pravica slovenskega naroda do samoodločbe. Ta pravica je večplastna in večpomenska, temeljna in pravna, celovita in neodtujljiva. Je politična pravica, ki pripada narodu kot celoti. Je predustavna in nadustavna pravica. Ne uživa pravnega varstva. Naš narod se je postopoma oblikoval. Obdobja program zedinjene Slovenije, francoska revolucija, taborsko gibanje, majniško gibanje, narodno-osvobodilno gibanje, junijska vojna 1990, ki je trajala 10 dni.

7. ČLOVEKOVE PRAVICE IN TEMELJNE SVOBOŠČINE

Človekove pravice in temeljne svoboščine so urejene na začetku ustave v posebnem poglavju. Temeljne pravice so individualne pravice, ki pripadajo človeku kot posamezniku. Pravice so neodtujljive in neprenosljive. Delijo se na človekove in državljske. Človekove pravice so tiste pravice, ki jih ima človek kot posameznik. državljske pa pripadajo človeku kot državljanu neke države. Človekove pravice in temeljne svoboščine so stare toliko, kolikor sta stari človekova zavest in volja po zavarovanju in priznanju temeljnih družbenih vrednost. Ustava ureja človekove pravice in temeljne svoboščine posebno in v kazenskih postopkih in v drugih postopkih pred državnim organom. S tem želi doseči največjo pravno varnost. Pravica je pravna možnost, pooblastilo do določenega vedenja in ravnanja pravnih subjektov. Svoboščine so politična in pravna razmerja države do posameznika. Svoboščine so starejše od pravic, saj izhajajo iz omejevanja in spoznanja državne oblasti. So omejitve samovoljnih in protipravnih posegov države v družbene vrednote. Pravice in svoboščine morajo biti urejeno čimbolj izčrpno. Človekove pravice in svoboščine se lahko v času vojnega ali izrednega stanja začasno razveljavijo in omejijo. Nekaterih pravic pa se navkljub vojni ali izrednem stanju ne more omejiti, to so nedotakljivost človekovega življenja, prepoved mučenja, varstvo človekove osebnosti in dostojanstva, domneva nedolžnosti, načelo zakonitosti v kazenskem postopku. Vsakdo ima pravico do enakega sodnega postopka, tudi, če si ga ne more privoščiti. Poznamo več vrst pravic, kot naprimer politične, kulturne, prosvetne, posebne pravice narodnih skupnosti in njihovih pripadnikov. Človekove pravice in temeljne svoboščine so torej posebno upravičenje, ki potrebujejo sodno varstvo. Zagotavljajo ga redna in ustavno sodišče, vedno večjo vlogo pa ima tudi varuh človekovih pravic ali ombudsman.

8. ZAČASNA RAZVELJAVITEV IN OMEJITEV PRAVIC

Ta del spada k splošnim določbam o Človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah, ki so zapisane v ustavi. Načeloma se uresničujejo v vseh in vsakršnih družbenih razmerah. Zastavlja se vprašanje ali je dopustno razveljaviti in omejiti te pravice, ko je ogrožen obstoj države. Po ustavi se izredno stanje razglasi, kadar nevarnost ogroža obstoj države. O razglasitvi odloča parlament, če pa se ne more sestati pa predsednik republike. Navkljub izrednem stanju se nekaterih pravic ne more omejiti, te so nedotakljivost človekovega življenja in smrtne kazni, prepoved mučenja, nečloveškega in poniževalnega kaznovanja. Prepovedano je delati medicinske poskuse na človeku, brez njegove svobodne privolitve. Zagotovljeno je varstvo človekove zasebnosti in dostojanstva v kazenskih in v vseh drugih pravnih postopkih. Prepovedano je vsakršno nasilje nad osebami, ki jim je bila prostost omejena ter izsiljevanje priznanj in izjav. Domneva nedolžnosti zagotavlja obtoženemu nedolžnost, dokler mu krivda ni ugotovljena s pravnomočno sodbo. Po načelu zakonitosti nihče ne sme biti kaznovan za dejanje za katerega sankcija ni določena, preden je bilo dejanje storjeno. Kazni se izrekajo po zakonu, ki je bil v veljavi, ko je bilo dejanje storjeno. Po zakonu mora biti obdolženemu zagotovljeno dovolj časa za pripravo obrambe in da se mu sodi v njegovi navzočnosti, da se brani sam ali s zagovornikom, da se mu zagotovi izvajanje dokazov v njegovo korist. zadnji člen, ki se ga ne da omejiti je svoboda vesti. Izpovedovanje vere je svobodno. Nihče se ni dolžan opredeliti glede svojega verskega prepričanja. Starši imajo pravico, da v skladu s svojimi prepričanji vzgajajo otroke. Usmerjanje otrok mora biti skladno z njihovo starostjo. Posegi v človekove pravice in svoboščine so izredno občutljivi in lahko nevarni. Država mora v skladu z evropsko konvencijo o človekovih pravicah nemudoma sporočiti tovrstne razveljavitve in omejitve pravic sekretarju Združenih narodov.

9. PRAVNO VARSTVO ČLOVEKOVIH PRAVIC IN TEMELJNIH SVOBOŠČIN

Človekove pravice in temeljne svoboščine so urejene na začetku ustave. So individualne pravice, ki pripadajo človeku kot posamezniku. Pravice so neodtujljive in neprenosljive. Zasnovane in urejene so kot pravno zavarovano upravičenje. Ustava jim zagotavlja pravno varstvo. Varstvo je lahko sodno. Ustava zagotavlja sodno varstvo teh pravic in svoboščin ter pravico do odprave njihove kršitve. Pravica do sodnega varstva je samostojna ustavna pravica. Vsakdo, ki meni, da mu je bila kršena ustavna pravica ali svoboščina se lahko obrne na sodišče. Ustava daje državi dolžnost, da sodnega varstva ne izključi. Neposredni obliki sodnega varstva sta kazensko pravo in civilnopravno varstvo. Posredno obliko ima sodni nadzor nad upravnimi akti v obliki upravnega prava. Kazensko varstvo, ustava določa temeljna načela kazenskega prava. Gre za varstvo temeljnih družbenih vrednosti, med katerimi so zavarovane temeljne človekove pravice in svoboščine, te pravice uživajo ustrezno pravno varstvo. Civilnopravno varstvo, gre za osebne pravice, ki so zavarovane z pravnimi sredstvi in ustanovami civilnega prava, uživajo različne oblike civilno pravnega varstva. Osnovna oblika je ugotoviti zahtevek s katerim tožnik vloži na sodišče tožbo in z njo zahteva ali obstaja neka pravica ali ne ali pravno razmerje. Kršitev osebnostnih pravic pomeni tudi odškodninsko odgovornost, ki omogoči povračilo škode. Predmet spora je lahko odločba, ki je ni mogoče izpodbiti. Sodišče odloča o zakonitosti upravnega akta. Ustavnosodno varstvo, gre za ustavno pritožbo. Ureja jo zakon o ustavnem sodišču. Ustavno pritožbo vlagajo fizične osebe, redko pravne, ki so jim bile kršene pravice, lahko jo vloži tudi varuh človekovih pravic. Vloži se jo lahko šele takrat, ko so izčrpana vsa druga pravna sredstva. Varuh človekovih pravic, gre za varuha pravic državljanov. Predmet varstva so razmerja v javni sferi, zlasti med posamezniki in državo. Varuh ima pravico, da opozarja državne in druge organe, za kršitve posameznih pravic. Izvoli ga državni zbor z 2/3 večino. Njegov mandat traja 6 let. Predčasno je razrešen samo na lastno zahtevo. Pri delu je neodvisen in samostojen, deležen pa je tudi poklicne imunitete. O svojih ugotovitvah je dolžan poročati državnemu zboru. Državnemu zboru in vladi, da pobude za spremembo zakonov in drugih pravnih aktov ter predlaga izboljšanje njihovega poslovanja s strankami.

10. GOSPODARSKA IN SOCIALNA RAZMERJA PO USTAVI REPUBLIKE SLOVENIJE

Naša ustava je realistična, ker ureja predvsem človekove pravice in temeljne svoboščine. Ureja tudi obsej čezmernih programskih določb. Pravna podlaga za ureditev gospodarskih in socialnih razmerij, je splošna ustavna določba, ki opredeljuje Slovenijo kot pravno in socialno državo. Ustavne določbe z socialno in gospodarsko vsebino so uvrščene v drugo poglavje, ki ureja človekove pravice in temeljne svoboščine in v tretje poglavje, ki opredeljuje gospodarska in socialna razmerja. Razlika med njimi je v pravnem varstvu. Za tiste urejene v drugem poglavju ustava določa enako pravno varstvo, kot drugim pravicam v tem poglavju. Tistim iz tretjega poglavja pa ustava takega pravnega varstva ne priznava. V drugem poglavju je več določb o ekonomskih in socialnih pravicah, v tretjem pa določbe z gospodarsko in socialno vsebino. Določba varstva pri delu, z to odločbo država zagotavlja možnost za zaposlovanje in delo. Ustava zagotavlja pravico do zasebne lastnine. Glede te določbe je prišlo tudi do spremembe 68. člena leta 1997, ki sedaj dopušča možnost pridobitve lastninske pravice na vseh nepremičninah tujcem, a po načelu vzajemnosti. Ustava predvideva tudi razlastitev na nepremičninah, zaradi javne koristi proti odškodnini lastniku nepremičnine. Člen o varstvu zemljišč določa varstvo kmetijskih zemljišč. Ustava nalaga državi dolžnost za pomoč in socialni napredek prebivalstva na gorskih in hribovitih območjih. Vsakdo ima pravico do zdravega življenja. Člen o podjetništvu edini neposredno posega v področje gospodarstva. Po ustavi je prepovedana neloyalna konkurenca, ostale določbe ureja zakon. Z ustavo imamo pravico do samoodločanja in s tem upravljanja. Člen o sindikalni svobodi določa svobodno združevanje, ustanavljanje in včlanjevanje v sindikate, s tem pa tudi pravico do stavke. Država mora na podlagi ustave ustvariti možnosti državljanov, do primernega stanovanja.

11. LOKALNA SAMOUPRAVA

Izhodišče samouprave je pravica državljana (občana), da sodeluje pri urejanju javnih zadev v ustreznih oblikah lokalne organiziranosti. Evropska listina jo opredeljuje kot pravico in sposobnost lokalne oblasti, da v zakonu predpiše in ureja delež javnih zadev z lastno odgovornostjo in v interesu lokalnega prebivalstva. Prebivalci lokalne skupnosti lahko odločajo o javnih zadevah tudi neposredno z referendumom ali zborom občanov. Ustava vsebuje ustrezne določbe o temeljih lokalne samouprave v 5. poglavju, opirajoč se na 2. poglavje, ki zagotavlja Sloveniji lokalno samoupravo. Občina je temeljna in samoupravna lokalna skupnost, obsega območje nekega naselja ali več naselij, ki so povezana s skupnimi potrebami in interesi. Občino ustanovi državni zbor z zakonom. Prej mora biti opravljen referendum, ki je obvezen, ni pa obvezujoč. Vsaka lokalna skupnost mora imeti župana, občinski svet in nadzorni odbor, kar pa ustava ne predvideva. Občinski svet je najvišji in predstavniški organ občine. Kar je za državo ustava, je za občino statut občine, ki je temeljni pravni akt občine. Sprejme se ga z 2/3 večino svetnikov občinskega sveta. Šteje od 7 do 45 članov odvisno od velikosti in razvitosti občine. voli se ga na neposrednih, tajnih splošnih volitvah. Volijo ga občani s stalnim prebivališčem v določeni občini. Župan ima predlagalno in izvršilno funkcijo. Župan predstavlja občino, ki jo zastopa. Pri nas se ga voli na neposrednih, tajnih splošnih volitvah. Kandidat, ki dobi večino glasov postane župan. Nadzorni odbor nadzira porabo občinskega proračuna. Vsaka občina ima tudi svojo upravo.

12. USTAVNOST IN ZAKONITOST

Načelo zakonitosti je eno najpomembnejših sredstev za uresničevanje pravnega reda. Načelo veže posameznike in organe, ki izvršujejo javno oblast. Ustavnost in zakonitost sodita med temelje vsake sodobne, demokratične in pravne države. Ustavnost v ožjem pomenu zajema skladnost zakonov, podzakonskih predpisov in drugih splošnih aktov z ustavo. Ustava je na hierarhični pravni lestvici najvišje, vsi drugi pravni akti ji morajo slediti in biti v skladu z njo. Načelo funkcionalne ustavnosti zahteva podrejeno delovanje vseh organov državne oblasti ustavi. Zakonitost pa zajema skladnost podzakonskih predpisov, drugih splošnih in posamičnih aktov z zakoni. Načelo zakonitosti določa, da si nihče ne sme prilastiti pooblastil mimo zakona. Predpisi morajo biti objavljeni preden začnejo veljati, veljati začnejo 15. dan po objavi v Uradnem listu. Ustava pa začne veljati z razglasitvijo v parlamentu. Zakoni, drugi predpisi in splošni akti ne morejo učinkovati za nazaj, to je načelo prepovedi povratne veljave. Najpomembnejše pravno sredstvo varstva ustavnosti in zakonitosti predpisov in drugih splošnih aktov pri nas je njihova kontrola pred ustavnim sodiščem. Ustava že s svojimi načeli zagotavlja varstvo ustavnih pravic. Posamezniku je zagotovljena, če so mu kršene pravice ima pravico do pritožbe ali drugega pravnega sredstva. Če so mu kršene človekove pravice in temeljne svoboščine, lahko vloži ustavno pritožbo, a šele, ko je izčrpal vse ostale pravne možnosti. Pritoži se lahko tudi varuh človekovih pravic.

13. USTAVNO SODIŠČE

Ustavno sodišče je najvišji organ sodne oblasti za varstvo ustavnosti in zakonitosti ter človekovih pravic in temeljnih svoboščin. V razmerju do drugih državnih organov je samostojen in neodvisen državni organ. Presoja skladnost z ustavo in izloča protiuustavne ali nezakonite predpise. Ustavno sodišče sestavlja 9 sodnikov, ki jih voli državni zbor na predlog predsednika republike. Voljeni so za en mandat, ki traja 9 let. Za izvolitev je potrebna absolutna večina vseh poslancev. Pristojnosti ustavnega sodišča so, odloča o skladnosti zakonov z ustavo in drugih pravnih predpisov. Odloča o ustavnih pritožbah zaradi kršitve človekovih pravic in temeljnih svoboščin z posamičnimi akti. Ustavna pritožba je dopustna šele, ko so izčrpana vsa druga pravna sredstva. Je najpomembnejša oblika pravnega varstva človekovih pravic in temeljnih svoboščin po naši ustavi. Ustavno pritožbo lahko vložijo vsi. Ustavno obtožbo vložijo državni zbor, zoper predsednika republike, vlade, zoper poslance zaradi hujših kršitev zoper ustavo. Odloča o sporih glede pristojnosti med državo in lokalno samoupravo ter pristojnostmi med državnimi organi. Odloča o protiuustavnosti aktov in delovanju političnih strank. Ustavno sodišče samo ne more začeti nobenega od navedenih postopkov. Podana mora biti zahteva ali pobuda. Zadeve se obravnavajo na javni obravnavi ali na zaprti (nejavni) seji. Za obravnavo je potrebna prisotnost večine vseh sodnikov. Odločbo ustavnega sodišča moramo spoštovati. Protiustaven zakon lahko ustavno sodišče razveljavi delno ali v celoti, podzakonske predpise ali splošne akte pa tudi odpravi. Razveljavitev učinkuje za naprej, odprava pa za nazaj.

14. POSTOPEK ZA SPREMEMBO USTAVE

Ustave delimo na toge in gibke, glede na postopek njihovega sprejemanja. Gibke so tiste ustave, ki se spreminjajo na enak način kot navadni zakoni. Za toge ustave pa je predpisan poseben postopek za njihovo spreminjanje. Večina ustav je togih, tudi ustava Republike Slovenije. Ustave ne predpisujejo prepovedi spreminjanja svojih določb, ustavno revizijski postopek je enoten, ne glede na obseg in naravo ustavnih sprememb. Postopek za spremembo ustave je sorazmerno enostaven. Predlog za spremembo ustave lahko poda 20 poslancev, državni zbor ali vlada ali najmanj 30tisoč volivcev. O predlogu odloča državni zbor z 2/3 večino vseh poslancev. Akt o spremembi ustave sprejme državni zbor z 2/3 večino vseh poslancev. V tretji fazi se volivci izrekajo o spremembi ustave, to je potrditev ustave na referendumu. Faza ni obvezna, nastane le, če to zahteva najmanj 30 poslancev. Državni zbor zavezuje izpolnjevanje ljudske volje. Sprememba ustave je sprejeta na referendumu, če zanjo glasuje večina volivcev, ki si glasovali, pod pogojem, da se glasovanja udeleži večina volivcev. Sprememba začne veljati po razglasitvi v državnem zboru. Ločimo med sistemi, kjer spreminja ustavo zakonodajno telo, ustavodajna skupščina in sistemi, kjer se o spremembi odločajo tudi volivci na referendumu. Ustavo najpogosteje spreminja zakonodajno telo, po posebnem postopku, predpisanim praviloma zahtevnejšem postopku, kot je zakonodajni. Ustavodajni in zakonodajni skupščini sta samostojen način revizije, ustavno revizijski referendum pa je le dodatna možnost odločanja o spremembi ustave.

15. OBLIKE NEPOSREDNE DEMOKRACIJE

Za izražanje demokracije ima ljudstvo dve možnosti. Posredno, preko svojih predstavnikov v parlamentu in občinskih svetih. Ob pomembnejših družbenopolitičnih odločitvah pa ima na voljo tudi neposredno odločanje. Na voljo je referendum, ki je lahko ustavno revizijski. Je oblika neposrednega odločanja volivcev o spremembi ustave ali novi ustavi. Pri nas ni obvezen, izpelje se ga na posebno zahtevo 30. poslancev. Za razliko od zakonodajnega, ga ne morejo zahtevati, ne volivci in ne državni svet. Referendum je naknadni. Razpiše se ga lahko šele po ustavni spremembi in pred razglasitvijo le-te. Sprememba ustave je sprejeta, če zanjo glasuje večina volivcev, ki so glasovali, vendar se ga mora udeležiti večina vseh volivcev. Sprejete spremembe se ne sme spremeniti 2. leti. Za spremembo in sprejem zakona je predviden zakonodajni referendum. Lahko je predhodni ali naknadni. Državni zbor ga razpiše na svojo pobudo ali na pobudo 1/3 poslancev državnega zbora ali 40tisoč volivcev. Ustava referendum ureja v 90. členu. Predhodni referendum mora razpisati najkasneje v 30. dneh, naknadnega pa 7 dni po vložitvi zahteve. Od dneva razpisa do izvedbe referenduma ne sme preteči več kot 45 dni. Odločitev na referendumu je sprejeta, če zanjo glasuje večina volivcev, ki so glasovali. Na lokalni ravni, se uporablja referendum za ustanovitev občin, ki je obvezen za nastanek nove občine. Nova občina se lahko ustanovi, če je za ustanovitev glasovala večina volivcev, ki se je referenduma udeležila. Oblikovanje predloga o novi občini je odvisno od prebivalcev samih in ne od državnega zbora. Ljudstvo pobude za spremembi ustave ne more dati. Ljudstvo ima z zakonom na voljo, na lokalni in zakonodajni ravni iniciativo in peticijo. Iniciativa je pobuda za spremembo. Peticija je vloga ali poziv splošnega pomena, ki jo lahko državljan naslovi na ustrezne državne organe in to brez strahu pred ukrepi le-teh.

16. DRŽAVNI ZBOR

Državni organ je predstavniški organ Republike Slovenije, ker je sestavljen iz predstavnikov ljudstva in vsaj normativno deluje po politični volji ljudstva. Sestavljen je po načelu zastopanosti državljanov. Je najvišji državni organ z ustreznimi pristojnostmi. Sprejema ustavo, ustavne spremembe, zakone, zato je ustavodajni in zakonodajni organ. Sestavlja ga 90 poslancev, po ustavi jih volimo na neposrednih, tajnih splošnih volitvah. Poznamo dva volilna sistema. Večinski sistem se je uveljavil v anglosaških državah. Zanj so značilne volilne enote z enim samim poslanskim sedežem. Izvoljen je tisti kandidat, ki prejme večino glasov. Je enostavnejši in preglednejši kot proporcionalni. Proporcionalni sistem pa se je uveljavil

v večini zahodnoevropskih držav, tudi pri nas. Je pravičnejši in omogoča večje število strank v parlamentu. Zanj so značilne volilne enote z večimi poslanskimi sedeži. V vsaki volilni enoti se voli več poslancev. Mandate se podeli med kandidatne liste. V pomenu demokratičnosti sta oba sistema enakopravna in demokratična. Poslance v državni zbor se voli na 4 leta. Ob razpustitvi pa najkasneje 2 meseca po razpustitvi. Poslanci so predstavniki celega ljudstva. Imajo reprezentativni ali predstavniški mandat, ki izhaja iz suverenosti naroda. Poslanec svojim volivcem ni odgovoren in ga te ne morejo odpoklicati. Poslanec varuje

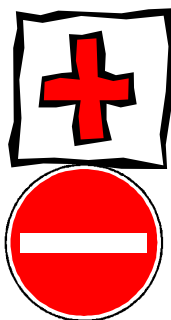
poslanska in poklicna imuniteta. Imuniteta je nedotakljivost. Poslanska imuniteta je posebno varstvo poslancev pred kazensko odgovornostjo. Poklicna imuniteta pomeni, da poslanci niso kazensko odgovorni za mnenje, ki so ga izrekli na sejah državnega zbora. Kazenska imuniteta pa pomeni, da poslanec ne sme biti priprt brez dovoljenja državnega zbora. V primeru, da poslanec stori kaznivo dejanje, za katerega je predpisana kazen nad 5 let, je kazensko odgovoren.

17. DRŽAVNI SVET

Državni svet je zastopnik nosilcev socialnih, gospodarskih, poklicnih in lokalnih interesov. Je enodomen, samostojen državni organ. Ima 40 članov. Sestavljajo ga predstavniki določenih družbenih skupin kateri tudi volijo svoje predstavnike v državni svet. Predstavniki so sestavljeni iz 4 predstavnikov delodajalcev (voljeni preko Gospodarske zbornice Slovenije), 4 predstavnikov delodajalcev (voljeni preko sindikatov), 4 predstavnikov kmetov in obrtnikov (voljeni preko organizacij v katere se združujejo), 6 predstavnikov delavcev v negospodarskih dejavnostih (javna služba v ožjem pomenu), ter 22 predstavnikov lokalnih interesov (volijo jih posebna volilna telesa izmed predstavnikov ali elektorjev večih občin). Člani državnega sveta so voljeni za 5 let. Državni svet lahko predlaga državnemu zboru sprejem zakonov, daje mnenja državnemu zboru o zadevah in njegovih pristojnostih, lahko zahteva, da državni zbor pred razglasitvijo zakona ponovno odloča, zahteva razpis referendum, lahko zahteva parlamentarno preiskavo o zadevah javnega pomena. Državni svet ima izključno predlagalno, svetovalno in nadzorno funkcijo. Zakon o volitvah v državni svet sprejme državni zbor, zakon sprejme z 2/3 večino vseh prisotnih poslancev. Državni svet ima svoj poslovnik, ki ga sprejme z večino glasov svojih članov. Državni svet ne sprejema zakonov in drugih splošnih aktov. Ustava ne določa kako se oblikuje državni svet.

18. RAZLIKA MED PRISTOJNOSTMI DRŽAVNEGA ZBORA IN DRŽAVNEGA SVETA

Državni zbor je ločen od državnega sveta in ni del njega. Državni svet ima predvsem svetovalno funkcijo. Poglavitna razlika je, da državni zbor sprejema zakone in druge splošne pravne akte, državni svet pa jih lahko le predlaga državnemu zboru. Državni svet neposredno ne sprejme nobenega zakona. Državni zbor sprejema ustavne spremembe. Državni svet ne posega v ustavno revizijski postopek, lahko pa zahteva razpis referendum. Državni zbor ima 3 funkcije normativno, volilno in nadzorno. V normativni sprejema spremembe ustave in ustavne dopolnitve, zakone in druge splošne pravne akte, poslovnik državnega zbora, državni proračun in zaključni račun proračuna. Ratificira mednarodne pogodbe in razpisuje referendum. V volilni funkciji voli, imenuje, razrešuje predsednika vlade in ministre. Predsednika in podpredsednika državnega zbora, sodnike ustavnega sodišča, varuha človekovih pravic, generalnega državnega tožilca ter člane računskega sodišča. V nadzorni funkciji odloča o zaupnici in nezaupnici vlade. Odloča o ustavnih obtožbah, zoper predsednika republike, predsednika vlade in ministre. Odloča o parlamentarni preiskavi. Državni zbor voli in imenuje, med drugim, nosilce pomembnih javnih funkcij, med ostalimi nosilci pomembnih funkcij tudi guvernerja Banke Slovenije.

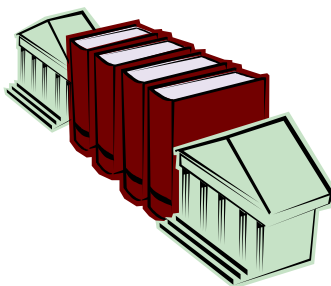
19. DVODOMNOST SLOVENSKEGA PARLAMENTA

Sodobna predstavniška telesa so pogosto dvodomna. Razlikujemo popolno in nepopolno dvodomnost. Pri popolni sta oba domova med seboj enakopravna in sicer pri sprejemanju zakonodajnih in drugih odločitev ter do vlade. Pri nepopolni dvodomnosti ima drugi dom ožje pristojnosti in manjše možnosti vpliva na sprejemanje odločitev od prvega doma. V osnutku ustave je bil ob državnem zboru opredeljen državni svet, kot drugi dom parlamenta, ki naj bi predstavljal funkcionalne in lokalne interese. Za Slovenijo nekateri menijo, da ima enodomen parlament, ker gre pri državnem svetu za specifičen državni posvetovalni organ, a to ni prepričljivo stališče. Državni svet sicer res ne spada v izvršilno vejo oblasti, lahko pa prepreči ali odloži sprejem zakona in vpliva na njegovo vsebino. Tudi vladi lahko prepreči, da niso sprejeti zakoni, ki jih predlaga. Enodomno predstavniško telo bi lahko vodilo do prehitrega in premalo pretehtanega sprejema zakonov. Zato je vloga državnega sveta pomembna, še posebno v primerih, ko opozarja na neupoštevanje nekaterih posameznih ali skupinskih interesov ali neupoštevanje ustave. Drugi dom je nastal v Veliki Britaniji. Dvodomna ureditev je posledica federativne ureditve, v kateri je drugi parlamentarni dom predstavnik federativnih enot. V nekaterih parlamentih pa je drugi dom zastopstvo teritorialnih in funkcionalnih interesov, ki prispeva k sprejemanju bolj kakovostnih zakonodajnih in drugih odločitev. Za nepopolno dvodomnost gre, kadar lahko le prvi dom, državni zbor, sprejema ustavo in zakone ter odloča o sestavi in odgovornosti vlade.

20. VLADA

Izhodišče parlamentarne ureditve vlade je parlamentarni sistem, s predsednikom republike kot reprezentativnim šefom države. Je osrednji organ izvršilne oblasti in najvišji organ državne uprave. Vlada je pristojna za učinkovito in pravilno porabo proračunskih sredstev, kakršnega je sprejel državni zbor. Sestavljajo jo predsednik vlade in ministri. Vlada in ministri so v okviru svojih pristojnosti odgovorni državnemu zboru za delovanje ministra in vlade, skupno in posamično. Za sestavo vlade kandidata predlaga predsednik republike, ki ga voli državni zbor. Za izvolitev je potrebna večina glasov vseh poslancev. V primeru, da kandidat ni bil izvoljen, lahko predsednik republike v 14. dneh ponovno predlaga istega ali drugega kandidata ali ga predlaga politična stranka, lahko tudi 10 poslancev. Ob neizvolitvi nobenega od predlaganih kandidatov, predsednik republike razpusti državni zbor in razpiše nove volitve, razen če državni zbor v 48 urah z večino poslancev, ki so navzoči ne sklene izvesti ponovne izvolitve vlade. Državni zbor ministre imenuje posebej. Imenuje in razrešuje jih na predlog predsednika vlade. Predlagani minister se je dolžan predstaviti pristojni komisiji državnega zbora in odgovarjati na njihova vprašanja. Funkcija ministra in predsednika vlade preneha, ko se sestane nov državni zbor. Nezaupnica vladi je urejena s posebno določbo. Namenjena je preprečitvi dolgotrajnih in nevarnih kriz v vladi. Pot do nezaupnice je, da jo predlaga 10 poslancev. Državni zbor z večino poslanskih glasov izvoli novega predsednika vlade. Vladi predsednik vlade zahteva zaupnico, če ugotovi, da nima več podpore v parlamentu. Če vlada ne dobi večine glasov vseh poslancev, mora državni zbor v 30. dneh izvoliti novega predsednika vlade ali dotedanjemu izglasovati nezaupnico. Če državnemu zboru ne uspe izglasovati novega predsednika vlade, predsednik republike razpusti parlament. Državni zbor ima pravico, da pred ustavnim sodiščem obtoži predsednika vlade ali ministre kršitve ustave in zakonov.

21. PARLAMENTARNA PREISKAVA

Parlamentarna preiskava je namenjena raziskavi nepravilnosti, kot so kršitve ustave, zakonov, nedopustno ravnanje, zloraba položaja, pooblastil, ki jih lahko povzročijo nosilci javnih funkcij. Nepravilnosti morajo imeti pomen za splošni interes. Ustava v 93. členu določa, da jo odredi državni zbor o zadevah javnega pomena. To stori na zahtevo 1/3 poslancev državnega zbora ali na zahtevo državnega sveta. V ta namen imenuje komisijo, ki ima v zadevah poizvedovanja in preučevanja smiselno enaka pooblastila kakor pravosodni organi. Parlamentarno preiskavo vodi preiskovalna komisija, njeni člani so lahko le poslanci državnega zbora. Preiskava poteka po naslednjem vrstnem redu, pripravljajo preiskovalna dejanja, oblikovanje in sprejem določenega sklepa, izvajanje dokazov, posvetovanje in sklepanje o ugotovitvah preiskave in zaključitev z izdelavo in sprejemom poročila za državni zbor. Državni zbor lahko ugotovitve komisije sprejme ali zavrne, lahko tudi zahteva dopolnitev. Preiskava naj bi bila končana v mandatni dobi državnega zbora, ki jo uvede, novi državni zbor pa jo lahko ponovno uvede. Preiskovanec ne sme biti zaslišan kot priča, pravico ima do pravnega pooblaščenca, ki je lahko navzoč na zaslišanju. Prisilni ukrepi zoper preiskovanca in priče se izvajajo preko sodišča. Sodišča so dolžna predložiti spise, ki se nanašajo na parlamentarno preiskavo, prav tako upravni organi, vlada in nosilci javnih pooblastil. V postopku je zagotovljeno varstvo podatkov.

22. POSLANSKA IMUNITETA

Poslanska imuniteta zagotavlja pogoje za svobodno delovanje članov predstavniškega telesa, v katerega so bili izvoljeni. Omogoča nemoteno delo predstavniškega telesa. Praviloma jo priznajo vse ustave. Pomeni svojevrsten kompromis, ker nekatere ustavne vrednote v določenem smislu omeji (načelo pravne enakosti) v prid svobodi in neodvisnosti delovanja predstavniškega telesa. Imuniteta ne predstavlja osebnih pravic poslanca, temveč je v interesu njegove funkcije, torej v javnem interesu. Iz tega izhaja, da se imuniteti praviloma ni mogoče odreči. Enako imuniteto poleg poslancev državnega zbora uživajo še člani državnega sveta in sodniki ustavnega sodišča. Po vsebini zajema poslanska imuniteta poklicno in kazensko imuniteto. Poklicna imuniteta opredeljuje poslanca za kazensko neodgovornost za mnenje ali glas, ki ga izreka na sejah državnega zbora in njegovih delovnih telesih. Poklicna imuniteta je absolutna, ker izključuje kazensko odgovornost poslanca tudi po izteku poslanskega mandata. Kazenska imuniteta je procesno pravna imuniteta in imuniteta nedotakljivosti. Varuje poslanca pred odvzemom svobode in kazenskim postopkom za storjena kazniva dejanja. Namenjena je zagotavljanju nemotenega dela poslanca in s tem parlamenta. Poslanec se mora sklicevati na imuniteto. Imuniteta ne velja za dejanja za katera je predpisana kazen nad 5 let, za prekrške, civilne delikte, disciplinske postopke in nesklicevanje na imuniteto. Sodniška imuniteta velja v sodnih dvoranah. Ustava določa, da nikogar, ki sodeluje pri sojenju, ni mogoče klicati na odgovornost za mnenje, ki ga je dal pri odločanju na sodišču. Sodnik ne sme biti priprt brez dovoljenja državnega zbora.

23. PRAVOSODNI SISTEM

Poleg zakonodajne in izvršilne funkcije, poznamo še sodno funkcijo. V svojem razvoju si je sodna funkcija izborila tudi pravico nadzorovati delo državne uprave, upravnih sodišč, zakonodaje ter reševati spore med različnimi državnimi organi. Sodno funkcijo opravlja državni organ, sodišče, znotraj sodišč pa jo izvajajo sodniki. Navadno jih imenuje šef države, voli pa državni zbor. Temeljno načelo sodstva je načelo neodvisnosti, povezuje se z načelom zakonitosti, po katerem je sodnik pri odločanju vezan samo na ustavo in zakone. Sodnik mora biti nepristranski. Noben državni organ se ne sme vmešavati v sojenje in dajati sodniku navodila. Neodvisnost sodniku zagotavlja sodniška imuniteta, ki določa, da nikogar, ki sodeluje pri sojenju ni mogoče klicati na odgovornost za mnenje dano pri odločanju na sodišču. Sodnik je izvoljen le enkrat in pridobi trajni mandat. Sodniki se po načelu kolegialnosti sodstva združujejo v sodni senat. Člane v njem se imenuje za dobo 5 let. sodni svet odloča o imenovanju in napredovanju sodnikov, mnenju predloga proračuna za sodišča, preverja združljivost sodniške funkcije. Sodnik ne sme opravljati ostalih državnih funkcij in gospodarskih dejavnosti. Sodišča se delijo na splošna in specializirana. Splošna se delijo na okrajna, okrožna, višja in vrhovno. Vsako ima svoje pristojnosti. Specializirana sodišča so delovno, socialno in upravno sodišče. Imamo še državno tožilstvo, ki je državni organ v okviru katerega se izvaja kazenski pregon v imenu države. Funkcijo državnega tožilca opravlja eden ali več državnih tožilcev. Imenuje jih vlada za dobo 6. let. Odvetništvo je posebna služba, ki zagotavlja poklicno strokovno zastopanje pravnih in fizičnih oseb v postopkih pred sodiščem ter drugih oblik pravne pomoči. Notariat je javna služba, ki jo opravljajo notarji, ki so pooblašeni, s stani države, za sestavljanje in verodostojnost listin v pravni obliki.

24. SISTEM RAZDELITVE MANDATA ALI VOLITVE V DZ

Za izvolitev predstavnikov ljudstva v državni zbor poznamo dva načina, večinski in proporcionalni. Večinski volilni sistem se je uveljavil v anglosaških državah, ZDA in Veliki Britaniji. Zanj so značilne majhne volilne enote, s praviloma enim poslanskim sedežem. Prednosti so, da je enostavnejši in preglednejši, volivcev omogoča lažje odločanje med kandidati. Zmagovita stranka dobi absolutno večino v parlamentu, kar ji omogoča učinkovito vladanje. Praviloma sta v parlamentu dve stranki, ki se izmenjujeta na oblasti. Proporcionalni sistem se je razvil v zahodnoevropskih državah. V vsaki volilni enoti se voli več poslancev. Mandate se porazdeli med kandidatne liste, sorazmerno s številom pridobljenih glasov. Sistem je pravičnejši in omogoča večje število strank v parlamentu. V Sloveniji se je ustavi julija 2000 dodal 5. odstavek, ki opredeljuje volilni sistem in sicer proporcionalni. Ustavni zakon je dvignil volilni prag za vstop v parlament in sicer na 4 odstotke oddanih veljavnih glasov. Sprememba omogoča tudi večji vpliv na personalno izbiro kandidatov. Mandati se delijo na 2. ravneh, na volilni enoti in na ravni celotne države. Mandati se delijo na volilnih listah po Droopovem količniku. Prej je bil v rabi Harajev količnik. Droopov količnik se izračuna tako, da se skupno število glasov volivcev deli s številom poslancev v enoti, povečanim za enega. Število glasov, ki pripada listi se izračuna tako, da se Droopov količnik deli s številom glasov na listo. Razdeli se toliko mandatov, kolikokrat so liste dosegle volilni količnik. Neporabljeni glasovi se delijo na ravni države. Pri tej delitvi se upoštevajo vse liste kandidatov, razen tistih vloženi v eno volilno enoto in liste kandidatov, ki glede na volilni izid v celotnem volilne telesu ne bi dosegle volilnega praga. Ta delitev se opravi na podlagi Honoltovega količnika. Po novi ureditvi se upoštevajo vsi glasovi, ki jih pridobi politična stranka in ne samo ostanki glasov, kot pri prejšnji ureditvi.

25. PREDSEDNIK REPUBLIKE

Ustavna ureditev predsednika republike izhaja iz parlamentarnega sistema, v katerem ima šef države pretežno reprezentativno funkcijo. Ima sorazmerno skromno funkcijo. V parlamentarnih republikah predsednika republike praviloma voli parlament. Pri nas predsednika republike volimo na neposrednih tajnih splošnih volitvah. Volitve predsednika ureja poseben zakon. Kandidate za predsednika lahko predlagajo politične stranke in volivci. 5000 glasov volivcev je potrebnih za predložitev kandidatov za predsednika. Predsednika republike volimo za 5 let, neposredno, ima največ dva mandata. Funkcije, predstavlja RS, je vrhovni poveljnik obrambnih sil RS. Pristojnosti, predlaga kandidate za predsednika vlade, razpisuje volitve v DZ, lahko razpusti DZ, razglša zakone z odloki, postavlja in odpokliče naše predstavnike v drugih državah in mednarodnih organizacijah, odloča o pomilostitvah, v izrednem stanju lahko izdaja Uredbe z zakonsko močjo s katerimi odloča o vprašanjih in pristojnostih DZ. Ima reprezentativno funkcijo. Pomilostitev je posamični akt ali individualni akt, s katerim šef države v celoti ali deloma oprosti oziroma zniža kazen določenem obsojencu. Predsednik RS je politično odgovoren DZ. DZ lahko obtoži predsednika republike pred ustavnim sodiščem zaradi kršitve ustave ali hujše kršitve zakona, to je ustavna obtožba. Ustavno sodišče takšno obtožbo lahko zavrne kot neutemeljeno, lahko pa ugotovi, da je utemeljena in predsednika republike razreši. Za njegovo razrešitev pa je potrebna 2/3 večina glasov vseh sodnikov ustavnega sodišča.

26. USTAVNA PRITOŽBA IN USTAVNA OBTOŽBA

Ustavno pritožbo je uvedla ustava. Vloži jo lahko vsakdo, ki meni, da mu je državni organ s posamičnim aktom kršil njegovo človekovo pravico ali svoboščino. Vložimo jo lahko šele, ko so izčrpana vsa pravna sredstva. Vložiti jo je potrebno v 60. dneh od dneva vročitve posamičnega akta. Ustavno sodišče najprej odloči o tem ali so izpolnjeni pogoji za sprejem ustavne pritožbe, nato pa o sprejeti pritožbi odloči. Pritožbo lahko ustavno sodišče s svojo odločbo odobri ali pa jo delno ali v celoti zavrne.

Ustavna obtožba, ustavno sodišče na podlagi sklepa državnega zbora odloča o obtožbi predsednika republike, predsednika vlade ali ministrov, zaradi kršitve ustave in zakona, ministre ter predsednika vlade pa zaradi zakonov. Državni zbor sprejme sklepe o obtožbi z večino glasov vseh poslancev. Pred odločitvijo o obtožbi lahko ustavno sodišče z 2/3 večino vseh sodnikov odloči, da obtoženi ne sme opravljati svoje funkcije. Če ustavno sodišče ugotovi, da obtožba ni utemeljena, obtoženega oprosti. V primeru krivde, obtoženemu preneha funkcija. Obe odločitvi sprejema ustavno sodišče z 2/3 večino glasov vseh sodnikov.

